

UČITELJSKI TOVARIŠ.

List za šolo in dom.

Izhaja v 1. in 15. dan vsacega meseca, in stane vse leto 3 gold., pol leta 1 gold. 50 kr. Spise in dopise prejema uredništvo. — Naročnina in oznanila pošiljajo se založništvu v Milic-evo tiskarno v Ljubljani.

Štev. 19.

V Ljubljani, 1. oktobra 1882.

XXII. leto.

Učiteljska zborovanja v Ljubljani.

I.

Občni zbor „Národne šole“.

(V 4. dan septembra t. l. ob 6. uri zvečer v čitalnični dvorani.)

(Dalje.)

Za prerojenje in preustrojbo društva so se takrat začasni odborniki gg. Praprotnik, Močnik, Tomšič in jaz, v prvi vrsti pa gospoda dr. Jak. Razlag in dr. Vošnjak jako zanimali. G. dr. Razlag je bil voljen za prvosednika. Ta odbor je razglasil po časopisih navdušen poziv do učiteljev, prijateljev šolstva in vseh rodoljubov sploh. Vrle besede onega poziva bi po vsej pravici smeli ponovljati vsako leto, ker za dobro stvar ni nikdar preveč besed. Nova kratka in jedrnata pravila, ki še zdaj veljajo, so bila potrjena od sl. dež. vlade v dan 18. okt. 1872. l. pod št. 7224. Na to se je začelo prav živahno delovanje, in dohajalo je od vseh krajev podpore, dasiravno ne v velikih vsotah.

Do 15. dne febr. meseca 1873. l. je bilo že nabranega denarja do 500 gold. Tudi na Štajerskem so se zanimali za „Národno šolo“ ter jo podpirali, kar pa za zdanje čase ne moremo konstatirati. Dahajala je podpora iz vseh krogov in odličnih stanov. Tudi po nabiralnih skrinjicah se je obilo nabralo. Naj vzamem v misel ono pri Koširji pod Šmarno goro, ki je donesla blagajnici 15 gold. Grajščak g. baron Cojz je podaril takrat 100 gold. In od ustanovnikov vplačano vsoto hrani društvena blagajnica še zdaj kot naloženo matico. — Slavno društvo „Sokol“ je priredilo meseca decembra veselico, katere čisti donesek 124 gold. je dobila „Národna šola“.

Do konca 1873. l. je imelo društvo 730 gld. 18 kr. dohodkov in troškov 356 gld. 62 kr. To leto je bilo pa delovanje sicer bolj mirno, zato nimamo važnejih dohodkov zabeléziti.

Od tega leta naprej je slavna kranjska hranilnica vsako leto „Národno šolo“ zdatno podprla; letos darovanih 200 gold. je užé deseta podpora. Od 1873. do 1879. leta smo dobivali po 100 gold. vsako leto, za l. 1880 in 1881 po 150 gold. in za tekoče leto 200 gold. s tem namenom, da bi tudi one šole podpirali, ki se naravnost do slavne hranilnice obračajo s prošnjami. Naj večo hvalo mora torej društvo izrekati slavnej kranjskej hranilnici. Na jesen 1873. leta ni bilo učiteljskih zborovanj naj več zaradi Dunajske svetovne razstave; a poslednje leto je bilo zborovanje zopet sklicano.

V dan 10. sept. 1874. l. je torej v prvič pod predsedstvom g. dr. J. Razlaga „Národna šola“ zborovala. Članov je bilo takrat 63, naklonilo se je tem podpore za 358 gold. 22 kr. Denarja je bilo vsega vkupe 685 gold. 53 kr. To leto je začel dr. vitez Močnik „Národno šolo“ podpirati, vsako leto z 10 gold.

Odbor je bil ostal, kakoršen je bil začasni, pod predsedstvom Razlagovim. Tajnik in blagajnik je bil g. Močnik, ter je obdržal ta mandat do današnjega dné. — Zunanji odborniki so bili: V. Jarc iz Rajhenburga, J. Benedek iz Planine in N. Stanonik iz Starega trga na Kolpi.

Leta 1875. je tudi mirno preteklo. Dohodkov je bilo 470 gold. 79 kr. in troškov 231 gold. 40 kr. Članov pa je bilo samo 53.

Uradno priznanje je odbor vzprejel od c. k. okr. šol. sveta za Ljubljansko okolico, kar je redka prikazen. Pri občnem zboru v dan 23. sept. 1875 l. je g. dr. J. Razlag odložil prvosedstvo, kar je pismeno naznanil obljubovaje, da ostane vedno še podpiratelj našemu društvu. Preselil se je na svoje posestvo na Brežice. Od onega leta je meni izročeno častno mesto predsednikovo. V odboru so ostali prejšnji odborniki; na novo je bil voljen g. Jamšek in g. Kuhar.

Za leto 1876. imamo zabeléženo, da se je občinstvo odlikovalo z zdatnimi podporami za „Národno šolo“.

To leto so se snovali znanstveni javni govori po gg. Šukljeju, Wiethalerju in dr. Tavčarju, kar je „Národni šoli“ doneslo 180 gold. Tudi kegljalo se je na ta prid, in pridobilo se je na tem potu 28 gold. Pri občnem zboru v dan 28. sept. prijaviли smo prvi obširni račun v obliki, kakoršno smo do danes ohranili. Dohodkov je bilo 618 gold. 3 kr. in troškov pa 450 gold. 93 kr., članov 99.

Učitelji Ljubljanski so priredili tudi veselico na korist „Nár. šoli“ in Schulpfeniga. Od dohodkov je pripadlo društvu 10 gold.

V odboru so ostali prejšnji, samo g. Borštnik in g. Govekar sta vstopila namesto g. Benedeka in Stanonika.

Dôba šolskega leta od 1876. na 1877. l. se odlikuje po znanstvenih predavanjih, ki so je osnovali gg. dr. E. Šavnik, J. Kersnik, Fr. Šuklje in J. Franke meseca februarja in marca in ki je „Nár. šoli“ pripomoglo do velike podpore v znesku 142 gold. 10 kr. Tudi slavni „Sokol“ je ob priliki svojega zabavnega večera nabral 10 gold. 30 kr.; vsi drugi viri prejšnjih let so prinašali tudi stanovitne darove, tako, da je društvo imelo 676 gold. 78 kr. dohodkov in troškov 517 gold. 18 kr. Članov je bilo 97. — Odbor je ostal večinoma stari, samo g. Kogej je vstopil mesto g. Jamška.

Za leto 1877/8. nimamo kaj važnih dohodkov registriranih. Razun stalnih podpor je tudi to leto po znanstvenem predavanji v blagajnico priteklo 63 gold. 63 kr.; za kar gre vsa čast in hvala g. † Križmanu, g. dr. Zarniku in g. dr. Bleiweisu.

Račun tega leta kaže 657 gold. 93 kr. dohodkov, troškov 547 gold. 38 kr. Članov je bilo 97.

V odbor sta bila voljena gg. Stanonik in Papler, namestu g. Kuharja in Kogej.

Za l. 1878/9. je društvo po posredovanju vrlega domoljuba g. Iv. Hribarja dobilo 100 gold. podpore od banke „Slavije“. Drugi dobrotniki so ostali prejšnji. Članov je bilo 106, katerim se je podelilo blaga za 589 gold. 71 kr. Dohodkov smo imeli 724 gold. 20 kr., troškov pa je bilo 613 gold. 96 kr. Za zadnje 3 celoletne dôbe nam je slavna hranilnica višo podporo naklonila, za leti 1880. in 1881. po 150 gold. in za letošnje leto 200 gold.

Ako podam še pregled društvenikov, dohodkov in troškov, recimo: za leto 1880. članov 78, dohodkov 563 gold. 3 kr., troškov 369 gold. 32 kr.; za leto 1881. članov 104, dohodkov 662 gold. 77 kr., troškov 486 gold. 24 kr.; za leto 1882. članov 108, dohodkov 771 gold. 96 kr., troškov 622 gold. 74 kr.; tedaj imate, slavna gospoda, sliko desetletnega delovanja „Národne šole“.

Odbor je ostal do danes večinoma isti.

Toliko naj vam bode sporočeno o našem 10letnem delovanju sploh! Za natančno poročilo o vsem, kolikor smo knjig, peres in peresnikov i. t. d. razdelili v tem času, bilo bi danes premalo časa.

Morebiti želi kdo o tem kaj omeniti?"

Grebenec: Jaz bi le omenjal, da je namreč društvo „Národna šola“ svetu premalo znano in da bi moralo društvo samo za svoj vlastni prid skrbeti, da se pojem o njej razširja po národnih časnikih.

Močnik: Kar se tega tiče, je že g. Stegnar v svojem poročilu povedal, da se je društvo „Národna šola“ l. 1872. v Ljubljano preselilo. Bilo je l. 1872. po zimi, ko sem jaz pisal na vse kraje, ter vabila in razglase pošiljal, tako, da smem reči, da se je ta reč dovolj razglasila. Pozneje so pa nastala leta, katera ste sami doživeli, kadar ni bilo varno o tej reči z velikim zvonom zvoniti. Tačas smo gledali delati bolj na tihem. G. Lapajne je razširjeval to reč tudi po Ljutomeru, pa je tudi dosti darov prišlo, in tudi iz Žavca dobili smo tisto leto kacij 30 goldinarjev? Tudi profesor Žitek je dosti darov nabral; no pri „Národní šoli“ je tako kakor pri vsaki reči. Imeli smo šparovce po krémah, katere smo tudi po tabakarnicah nastavliali, v nje pa so res neki tudi metali. Pri Koširji pod Šmarno goro smo vsako leto našli bogato pušico, ker so bile dekleta domá.

Leta 1877. je pa to minulo, ker se je ta čas nabiralo za ranjene vojake v Bosni, in tako ne samo, da nismo nič dobili, ampak smo tudi ob šparovce prišli. (Smeh.) Zdaj ljudi, kakor veste, zopet obletavajo za „Národní dom“, in zopet nič ne dobimo. Ni torej drugače, nego da to reč po učiteljih v svojih krogih razširjamo. Tako je s to rečjo. Toliko imam omeniti na opombo g. Grebenca.

Ivan Lapajne: Jaz bi rekel, da je želja g. Grebenčeva ta, da bi se dobrotniki „Národne šole“ priobčevali v časopisih in da bi se na ta način neka agitacija začela, a konkurirati z „Národním domom“ bilo bi nepotrebno. Na vsaki način bilo bi dobro, da bi se ta reč večkrat v časopisih razložila. (Dobro, dobro!)

Močnik: Še bi dostavil neke besede. Da se je „Národna šola“ tako razširila, moramo se zahvaliti dvema poslancema: Razlagu in Vošnjaku. Da nam ta dva poslanca nista za hrbtom stala, bi ne bila mogla jaz in Stegnar delati. Da je hranilnica dala 200 gold., se imamo tudi največ dr. Razlagu zahvaliti. Na Koroškem se pa društvo ni moglo razširiti; samo g. Einšpieler pristopil je k društvu z 10 gold. Obrnili smo se tudi v Istro, od koder pa še odgovora nismo dobili.

Prvosednik: Če želite, bi se zdaj računi prebrali. (Glasovi: Saj ga ima vsak.) Torej zdaj pride na vrsto razgovor o učnih pripomočkih, katere so učenci dobili v roke. To so v prvej vrsti knjige lepopisnice, peresa, peresniki, tablice, črtalniki, svinčniki in pikčaste risanke, kar se je namreč razdelilo. Morebiti za prihodnje kaj važnega o tem sklenemo. Že prvi šolski dan, ko se nauk začne, dobí otrok tablico in kamenček v roke. Jaz torej mislim, da se bodedo pravega reda držali, če se začne zdaj govor o tablicah. G. Podkrajšek je bil tako prijazen, ter je obljubil, da hoče o tem nekoliko spregovoriti.

Podkrajšek: Slavna gospoda! Naloga moja je, da spregovorim o tablicah. (Priporoča kamenite tablice.)

Prvosednik: Jaz bi dostavil, da bi vsaka ljudska šola imela v inventaru neko zalogo škrilastih tablic, katere bi učitelj mogel deliti onim učencem, kateri jih soboj ne prinesó. Vsaka šola naj bi imela 20, 30, 40 škrilastih tablic. Te škrilaste tablice bi učitelj imel pri vsaki priliki svojim učencem razdeliti. Delajmo zatorej na to, da se papirne tablice iz šole odpravijo. Velike zasluge bomo imeli, če to dosežemo. Naša dolžnost je tudi v higieničnem obziru delovati.

Samo za veliko nevoljo jaz papirne tablice razpošiljam, ker so te tablice tudi škodljive zdravemu vidu. Prosim torej gospodo, da v prihodnje, kateri se s to mislijo strinjajo, vselej izrečno zahtevajo: take in take tablice hočemo imeti; po tem pa se vé, da mi ne prevzamemo nobene druge odgovornosti. Omeniti mi je, da se tablice danes v prvem šolskem letu rabijo, v drugem razredu pa le za računstvo. Mi smo, kar se nas tiče, letos teh tablic 731 razdelili; tedaj pride na vsacega člana po 10 tablic. To je, se vé malo, ali treba vedeti, da je ta reč draga; mi smo nekaterim pošiljali tablic v vrednosti do 80 krajcarjev, a to je zopet v naših materialnih razmerah tudi dosti. — Jaz bi želel, da še kateri gospodov o teh tablicah kaj oméni.

Ivan Borštnik: Jaz se popolnoma vjemam s gosp. predgovornikom, ali moram omeniti, da je v tem obziru velika nadloga na deželi. Tiste majhine tablice imajo večidel prevelik okvir, ter je jako težavno otrokom take tablice v šolo donášati. Če mu se pa priveže, pade mu doli, ter nima kaj pobrati. Treba bi bilo, da ima vsaka šola toliko tablic, kolikor je otrok in bi se po tem tablice vselej otrokom v šoli pobrale in v šolski omari spravile; po zimi je pa posebno težko otrokom take tablice domov nositi.

Ivan Grebenec: Kamenite tablice so dobre, in treba je skrbeti, da si prihodnje društvo „Národna šola“ priskrbi za razpošiljavo samo kamenitih tablic; papirne tablice niso tako dobre. Jaz bi predlagal, da bi bile v prihodnje samo take tablice, ki so na enej strani načrtane za slovensko pisavo a na drugej za računstvo. To bi bil moj predlog.

Podkrajšek: Jaz sem poprej tako mislil, da bi razne tablice mogel učitelj sam načrtati, ako take naroči.

Gantar: Tablice naj bi bile take, ki imajo na enej strani pike za risanje, a na drugem kraji so načrtane.

Žirovnik: Jaz podpiram predlog g. Grebenca. Toliko vrst šolskih tablic pač nij moči zahtevati. Na tablicah, ki so za lep opis priredjene, se prav lahko računa. Take tablice so veliko več vredne, ako le vseh pred očmi imamo. Papirne tablice, kakor vemo, veljajo 8 krajcarjev, a ravno toliko veljajo kamenite tablice, katere pa otroci jako dolgo časa imajo. Tablice potrebujejo otroci užé prvo leto, ali, kakor nam je vsem dobro znano, prvo leto ne umejo otroci z tablicami manipulirati, ker navadno preveč na nje pritiskajo in to je vzrok, da jih koj pokvarijo. Potem tudi navadno s slino po njih mažejo in brišejo, ter se na ta način šolske tablice koj zamažejo in omasté. To pa ne bo mogoče na taci tablicah, saj ne tako hitro. Jaz bi podpiral predlog g. Grebenca, da „Národna šola“ naročuje le take tablice, katere so na enej strani načrtane za pisanje, a na drugej strani pripravljene za risanje, kajti meni je iz lastne skušnje znano, da so take najboljše. (Dobro!)

Prvosednik: Glasovali bomo, in sicer najpoprej o prvem nasvetu namreč, da „Národna šola“ ne razdaje nikakoršnih praznih tablic; a ste, gospoda, za to, prosim, da roke vzdignete. (Vzprejme se.) — Dalje je tukaj predlog, ali naj bojo tablice načrtane, ali ne. Gospod Podkrajšek nasvetuje naj bi bile gladke. Kateri ste za to, blagovolite vzdigniti rokó. (Nihče.) Tedaj je ta predlog padel, in se bodo odslej načrtane tablice delile. Zdaj je pa vprašanje, kake držke da rabimo. Če imamo kamenite tablice, treba je tudi določiti držke ali kamenčke. Kjer v ljudski šoli učenci pogostoma rabijo tablice, ondi se potrebuje tudi mnogo črtalnikov. Ako bi se rabile samo kamenite ploščice, tedaj bi sploh navadni črtalniki zadostovali, ker tudi najslabejši črtalnik po škrljasti tablici dovolj dobro piše. Druga je pri papirnatih ali prožnih tablicah, katere se tudi po mojem mnenji le prepogostoma rabijo. Take tablice so, kakor nas skušnja učí, v teku jednega meseca užé nerabljive. Vender ostane doslužena tablica mnogokrat do konca leta najzvestejša prijateljica in jedino pisalno sredstvo učencevo. Da po

takej tablici niti z najboljšim črtalnikom ni moči pisati, to je vsakemu znano. Ako smo papirni tablici sovražni, potem nam tudi ni ugibati, kakih črtalnikov naj bi se učenci posluževali. Ostanemo pa pri papirnatih, tedaj se vé — nam je tudi skrbeti, da otrokom damo v roko finejši črtalnik. V tem slučaju pa stane učilo skoro toliko, kakor papir in peró. Iz gospodarstvenega stališča bi se torej ne moglo priporočati papirnatih tablic in finih črtalnikov, kateri so tako zdrobljivi, kakor oni od škrlja; če so pa v les vdeleni, potem je pa z vednim obrezovanjem težava, ker učitelj nima časa, otrok pa noža ne, ali je pa preokoren.

Premotrujmo to zadevo na katerokoli stran, končno nam vendar ne ostane drugega, kakor držati se navadnih črtalnikov, ki naj bodo vsaj s papirjem oviti, da se vendar takoj ne zdrobé, ko padejo na tla.

Glavni povod, da govorim o črtalnikih, je ta: Prvotna oblika novega črtalnika je kakor življenje jednodnevnice. Prvi padec navadno razruši v veliko žalost učenecovo lepí črtalnik, in ukvarjati se mu je potem s kratkimi odlomki, katere mora krčevito držati mej prsti, da spiše odločeno mu nalogo. Tako pisočega gledati mi je vselej jako zoprno in uverjen sem, da imam mnogo somišljenikov. Moremo li zahtevati, da bi učenec s tako primitivno pripravo pošteno pisal? Mar ni to največ krivo, da otroci potem peresa ne znajo držati pravilno? Mar ni to najpoglavnejši zadržek, da otroci ne dobé z lepa lehkotne roke, in poslužeč se peresa in pisanke potem dolgo ne pišejo lepíh oblik, ker so s peresom v roki jako okorni? Ako je raba tablic in črtalnikov neizogibna, tedaj skrbimo, da ima učenec dovolj pripraven ročnik ali držaj za odlomljen črtalnik. Gotovo bi se vsak smijal, videč učenca pisati sè samo jeklenico brez peresnega držaja, a jednako dolgim črtalnikovim odlomkom se marsikomu ne zdi smešno, in vendar je eno in isto.

Zato nasvetujem, da se vsak črtalnik vtakne v podaljšek, kadar se za toliko pokrajša, da ga učenec ne more več pravilno držati v roki. „Národna šola“ bode skrbela za to, da svojim članom tudi s tem sicer malenkostnim a vendar važnim pripomočkom postreže. Ta priprosti pripomoček ni družega, nego kratka cev od tenke pločevine črtalnikove debelosti, nataknjena na leseno šibico, kakor je to pri navadnih peresnih držajih.

Grebenec: Držki naj bi bili tako uredjeni, kakor svinčniki, sicer se prehitro potarejo.

Prvosednik: Jaz bi še to dostavil, da nam je tudi na to gledati, da ljudstvo prištedi novcev. Držki, katere rabijo realci, so po 4 krajc., in ti so jako slabi.

Močnik: S tablicami v šolah je sploh velik križ, naj bojo kakoršne koli. Mi bomo morebiti še dočakali, da ne bojo otroci imeli črnih tablic. Jaz sem bral, da so užé za šolsko porabo iznašli bele tablice in da so te boljše od črnih. Kar je slabega, če se poprej odloží, bolje je. Slaba tablica večkrat stane 8 krajc. in se hitro razdere. Za toliko ceno papirja otrok ne bo tako hitro porabil. Jaz bi skorej rekel, da bi se otrok na papirji najpoprej pisati navadil; sicer pa, kdor hoče, naj tablice vzprejme.

Prvosednik: G. Močnik tedaj ni storil posebnega predloga, on je le svojo misel izrazil, za katero smo mu zelo hvaležni.

Zirovnik: Jaz bi tej njegovej misli le toliko nasprotno dostavil, da je treba otroke privaditi čistote; papir pa hitro dobí madeže, posebno pri otrocih. Tablice so v tem obziru vendar le zmiraj boljše.

Prvosednik: Drugo sredstvo so pisanke. Želí morebiti kdo gospodov kaj o tej reči govoriti? (Nihče se ne oglasi.) Da opravičim delovanje društva tudi o tem obziru, dovolite, da čitam vam dotično poročilo.

(Dalje pride.)